

یادگار از گذشته

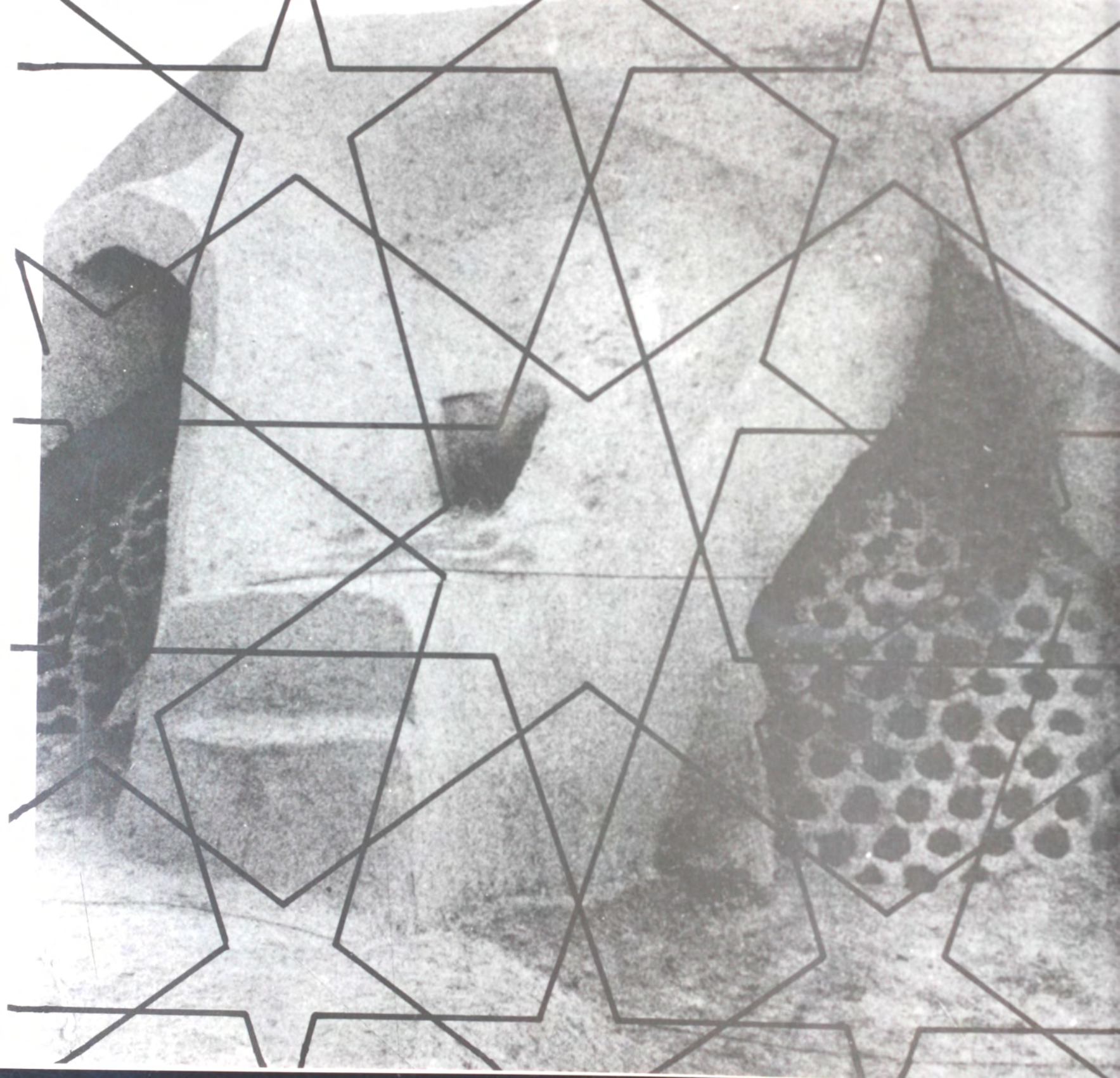
مجموعه

حاج کریم

مهندس کامبیز حاجی قاسمی

"یادگاری از گذشته" در هر شماره صنف، بنای تاریخی با ارزشی را معرفی می نماید. تصاویر ارائه شده اعم از عکس و نقشه در این سلسله مقالات محصول زحمات دانشجویان دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی در ثبت و ضبط آثار تاریخی کشور ماست. اثری که برای این شماره برگزیده شده، مجموعه حاج کریم در بازار اصفهان است که به دوران قاجاریه تعلق دارد.

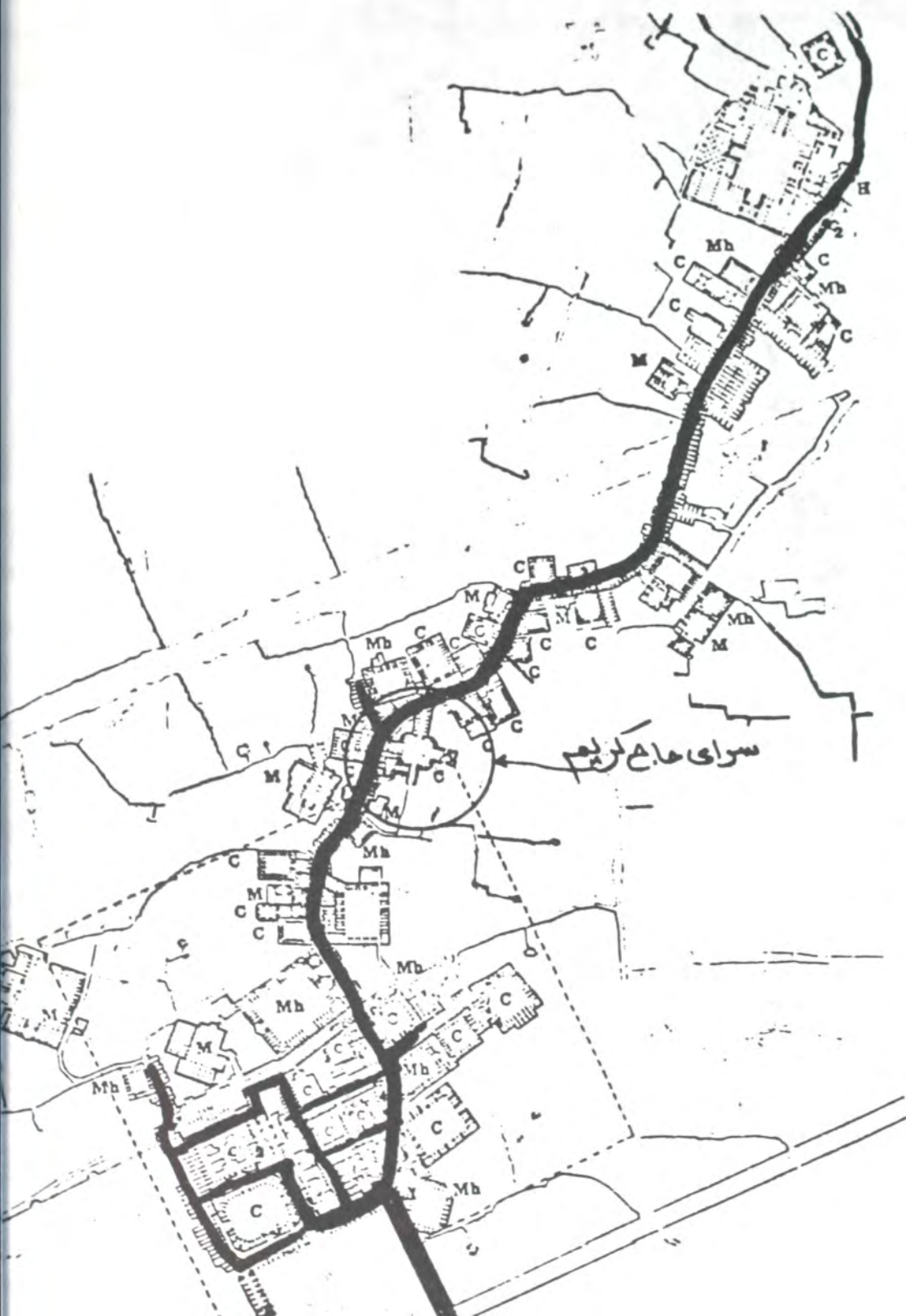
این اثر در سال ۶۶-۶۵ توسط دانشجویان دانشکده آقایان محسن ضرابی، امیر فیضی، حسین کمره ای، ابراهیم محمودی و مهرداد مستوفی برداشت شده است.

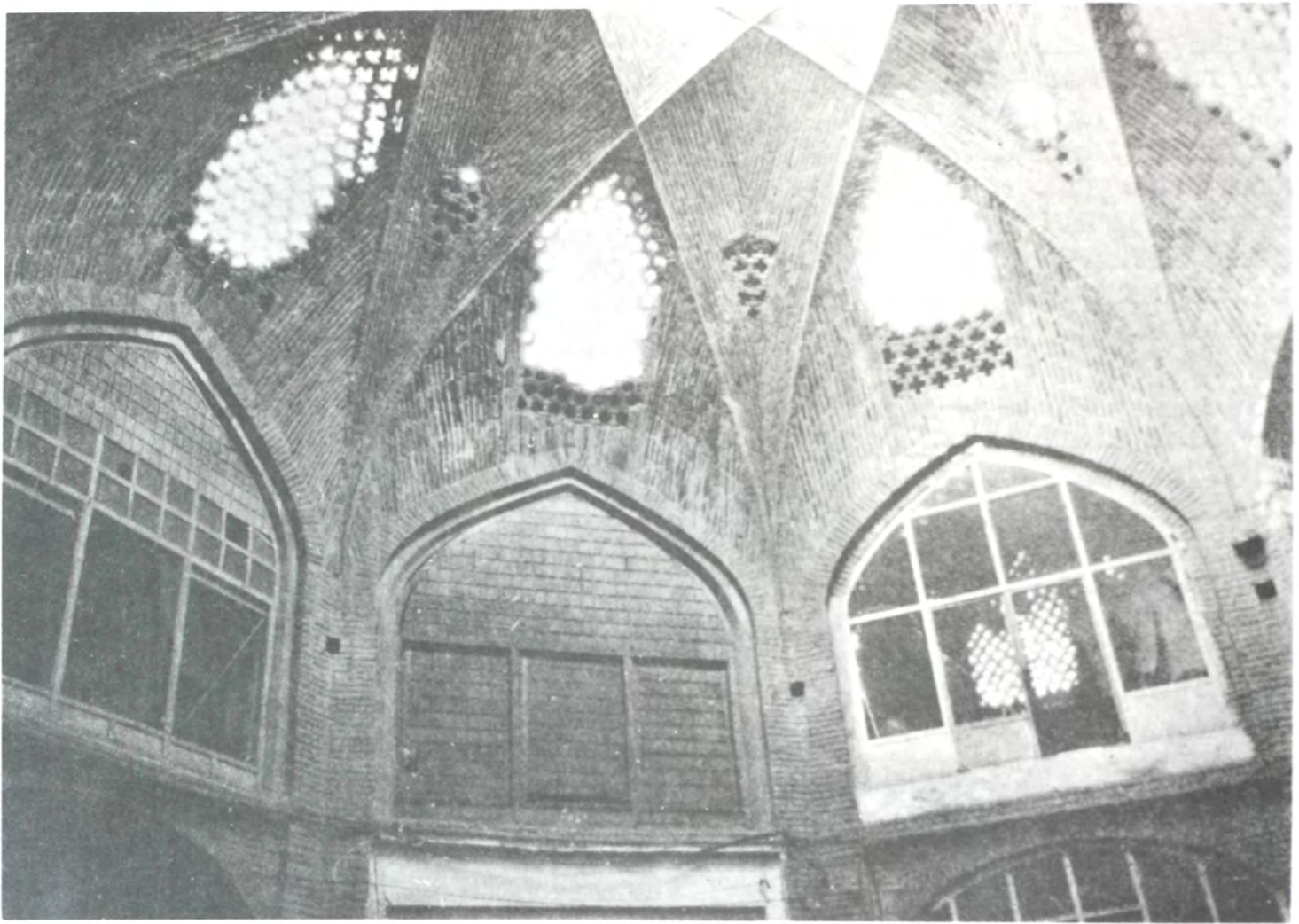

پیشگفتار:

آنچه به عنوان معماری بازار می‌شناسیم از دو بخش عمده تشکیل می‌شود، اول راسته بازار که شریان اصلی بازارها را می‌سازد و دوم بناهای وابسته به بازارها که مانند شاخ و برگ رویده از تنه اصلی بازار، در واقع هویت بخش بازار هستند. در مقابل شکل بالنسبه یکسان راسته بازارها، معماری بناهای وابسته به بازار دارای تنوع و تحرک جالب و آموزنده‌ای است. وجود این بناها انسان را در عبور از راسته بازار یکنواخت هر لحظه با فضایی دیگرگون مواجه می‌کند و به معماری مجموعه بازار غنا، تکلف و تنوع می‌بخشد.

بناهای وابسته به بازارها که کارکردهای تجاری دارند از جهت معماری معمولاً به دو دسته تقسیم می‌شوند: اول ساختمان‌هایی که حیاط در میانه دارند و غالباً سرا یا کاروانسرا نامیده می‌شوند و دوم ساختمان‌هایی که به عوض حیاط، دارای فضای سرپوشیده و وسیع با سقفی پرکار هستند و اصطلاحاً تیم یا تیمچه خوانده می‌شوند. دور تا دور این فضاهای سرپوشیده و یا حیاط‌ها را حجره‌ها و مغازه‌ها پوشانیده‌اند. این بناها از یک یا چند نقطه به بازار متصل می‌شوند. بعضی بناهای وابسته به بازارها ترکیبی از سرا یا کاروانسرا و تیم یا تیمچه هستند و در خود حیاط یا حیاط‌های سرباز و گره‌ها و فضاهای وسیع سرپوشیده دارند.

نکاتی درباره معماری بنا:

مجموعه حاج کریم از ابنیه بزرگ بازار اصفهان است که در دوران قاجاریه ساخته شده است. این سرا در میانه بازار طویل اصفهان و درست در محلی که بازار چرخشی دارد، قرار گرفته است. این چرخش به گونه زیبایی با معماری مجموعه همخوانی پیدا کرده یا به عبارت دیگر، مجموعه علیرغم معماری منظم خود با چرخش منحنی شکل خط بازار هماهنگ گردیده

است.

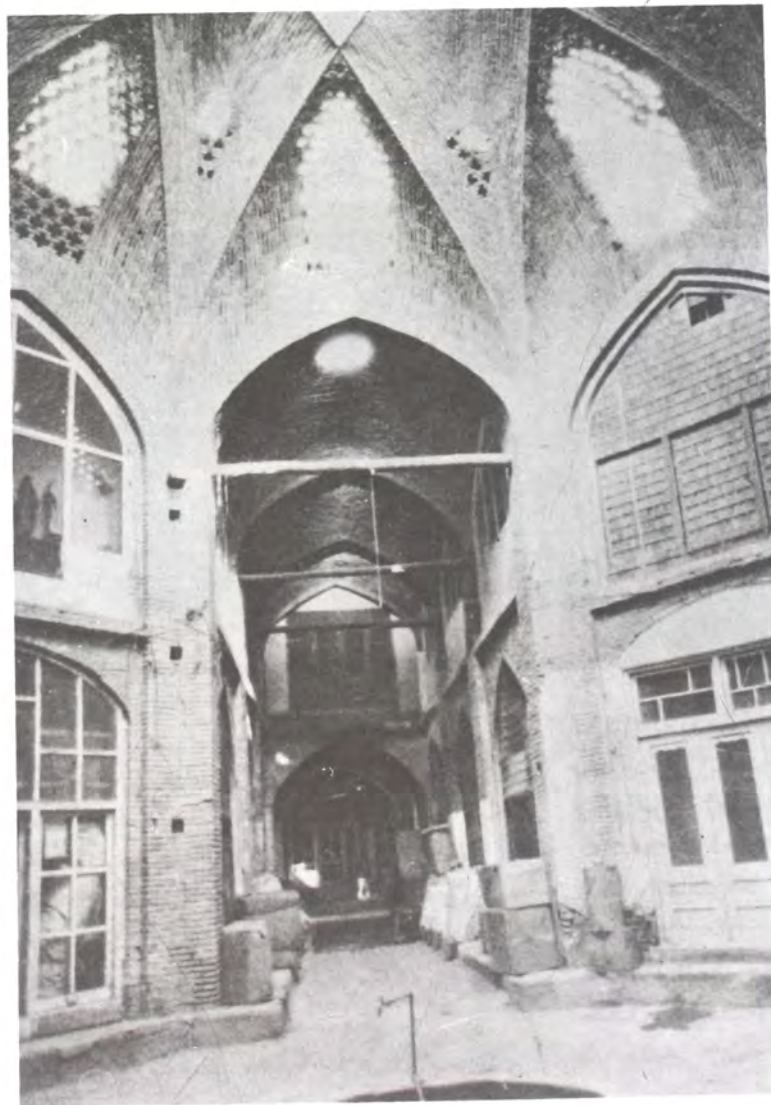
اگر بنا را از بافت پیرامونش جدا کرده و به صورت مجزا به آن بنگریم - آن چنان که در نقشه‌ها دیده می‌شود - مشاهده می‌شود که بین جداره خارجی و فضاهای داخلی آن از نظر شکل تفاوت زیادی وجود دارد. اشکال فضاهای داخلی بنا کاملاً منظم و هندسی هستند حال آن که در شکل جداره بیرونی آن نظمی احساس نمی‌شود.

این تفاوت شکل داخل و خارج بنا از آنجا ناشی

می‌شود که در معماری ما، معمار طراح به جهت اتکاء به درون‌گرایی به عنوان اصل اساسی در طراحی، هم و غم خود را تنها مصروف طراحی فضاهای داخلی که شامل حیاط‌های باز نیز هستند، می‌نماید و به جداره و نماهای خارجی اعتنایی ندارد. به این ترتیب حتی گاهی جداره خارجی در اتصال کامل با بناهای مجاور به کلی از چشم‌ها پنهان می‌ماند و به تعبیری حذف می‌گردد.

درون بنا از هندسه کاملی برخوردار است. نه تنها حیاط، تیمچه و حجره‌ها و سایر فضاها شکلی کاملاً هندسی دارند، بلکه ترکیب کلی فضاها نیز بر هندسه‌ای تمام استوار است. دو محور عمود برهم استخوانبندی مستحکم و قاطعی برای کل طرح پدید آورده و هندسه‌ای خالص را بر آن حاکم می‌گردانند. حیاط یا صحن سراسر که مهمترین فضای مجموعه است و تنها نقطه‌ای به شمار می‌رود که تصویری کلی

از بنا را به مخاطب ارایه می‌دهد، در محل تلاقی دو محور می‌نشیند و شکل آن در حجم کلی از دو محور مذکور متأثر می‌گردد. فضاها و دیگر مجموعه نیز در امتداد دو محور در چهار سوی صحن قرار می‌گیرند و تنها تیمچه از بند این نظم خارج می‌ماند. صحن اصلی که خود مانند نگینی در میانه طرح قرار گرفته، قاعده‌ای تقریباً مربع شکل با گوشه‌های بریده دارد و دو طبقه است. طبقه دوم آن نسبت به

طبقه اول عقب نشسته و به این ترتیب حیاط در مرتبه بالاتر، بازتر شده است. در میانه هر ضلع صحن و درست روی محورهای اصلی بنا، طبقه دوم پیش آمده و به محازات طبقه اول قرار می‌گیرد. با این تمهید ساده، در حجم کلی حیاط و در میانه هر ضلع آن، چهار عنصر برجسته ظاهر می‌شوند که بر حضور دو محور عمود برهم در بنا تأکید می‌کنند. ترکیب حیاط‌سازی صحن نیز به تبعیت از محورهای دوگانه، حوضی در میانه و چهار باغچه در اطراف آن پیدا کرده است.

صحن، چهار ورودی دارد که این ورودی‌ها نیز در زیر احجام جلو نشسته میان نماها قرار گرفته‌اند. ورودی‌ها در انتهای چهار دالان بازارچه مانند قرار دارند که در امتداد دو محور اصلی بنا واقع‌اند. از این چهار دالان، سه دالان به سه ورودی مجموعه راه می‌برند و صحن را به راسته اصلی بازار پیوند می‌دهند و دالان چهارم به گره‌ای مشخص در بنا می‌رسد که امروز به صورت حیاط کوچکی است اما احتمال دارد که قبلاً مسقف بوده و صورت تیمچه‌ای را داشته است. این دالان‌های چهارگانه در ابتدا و انتهای خود یعنی در ورودی‌های بنا و نیز محل اتصال به حیاط اصلی ارتفاعی یک طبقه دارند اما در طول خود مرتفع و دو طبقه هستند و به این ترتیب سروه مشخصی پیدا کرده و خود به فضای مستقلی شبیه به یک تیمچه طویل بدل شده‌اند.

حجره‌ها که عنصر فضایی اصلی بنا را تشکیل می‌دهند در دو طرف دالان‌ها و در اطراف حیاط در دو طبقه قرار دارند. این حجره‌ها عموماً دهانه‌های ثابت و عمق‌های متغیر دارند. عمق و گاهی شکل قاعده آن‌ها بسته به شرایط نقطه‌ای که در آن واقع‌اند، تغییر می‌کند.

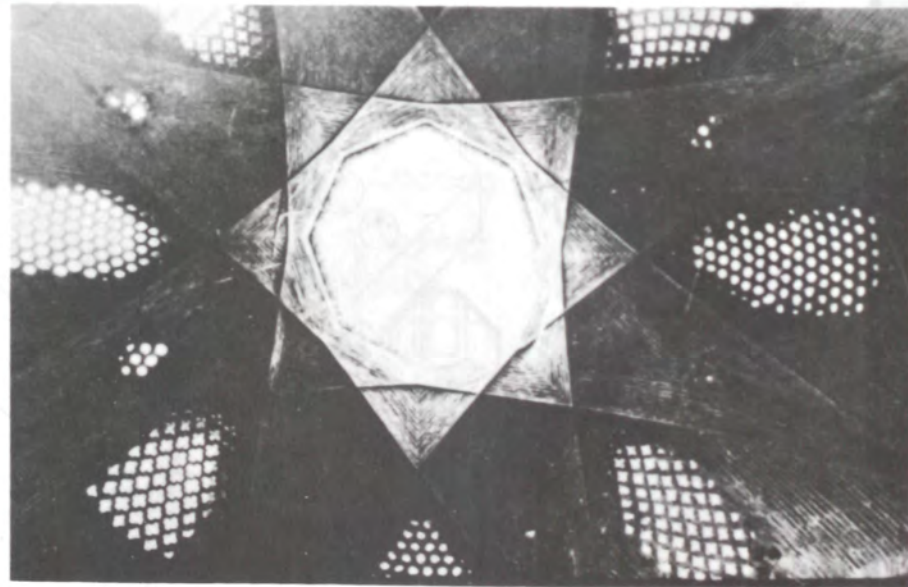
زیباترین عضو بنا، یعنی تیمچه کوچک آن در گوشه جنوب غربی بنا نشسته است. این تیمچه هر چند جزء مهمی از مجموعه را تشکیل می‌دهد، اما از هندسه کلی طرح پیروی نمی‌کند و دارای ورودی

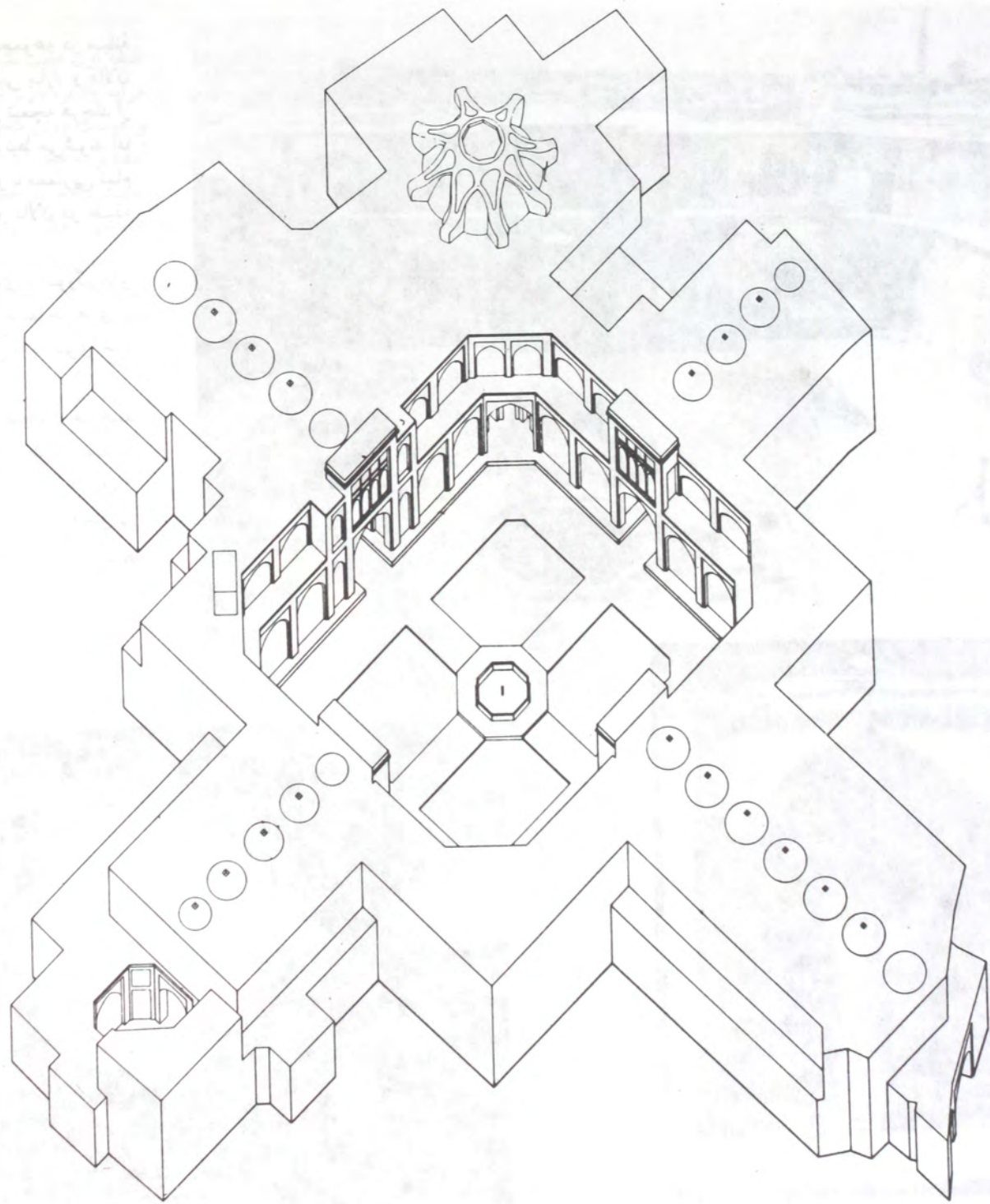

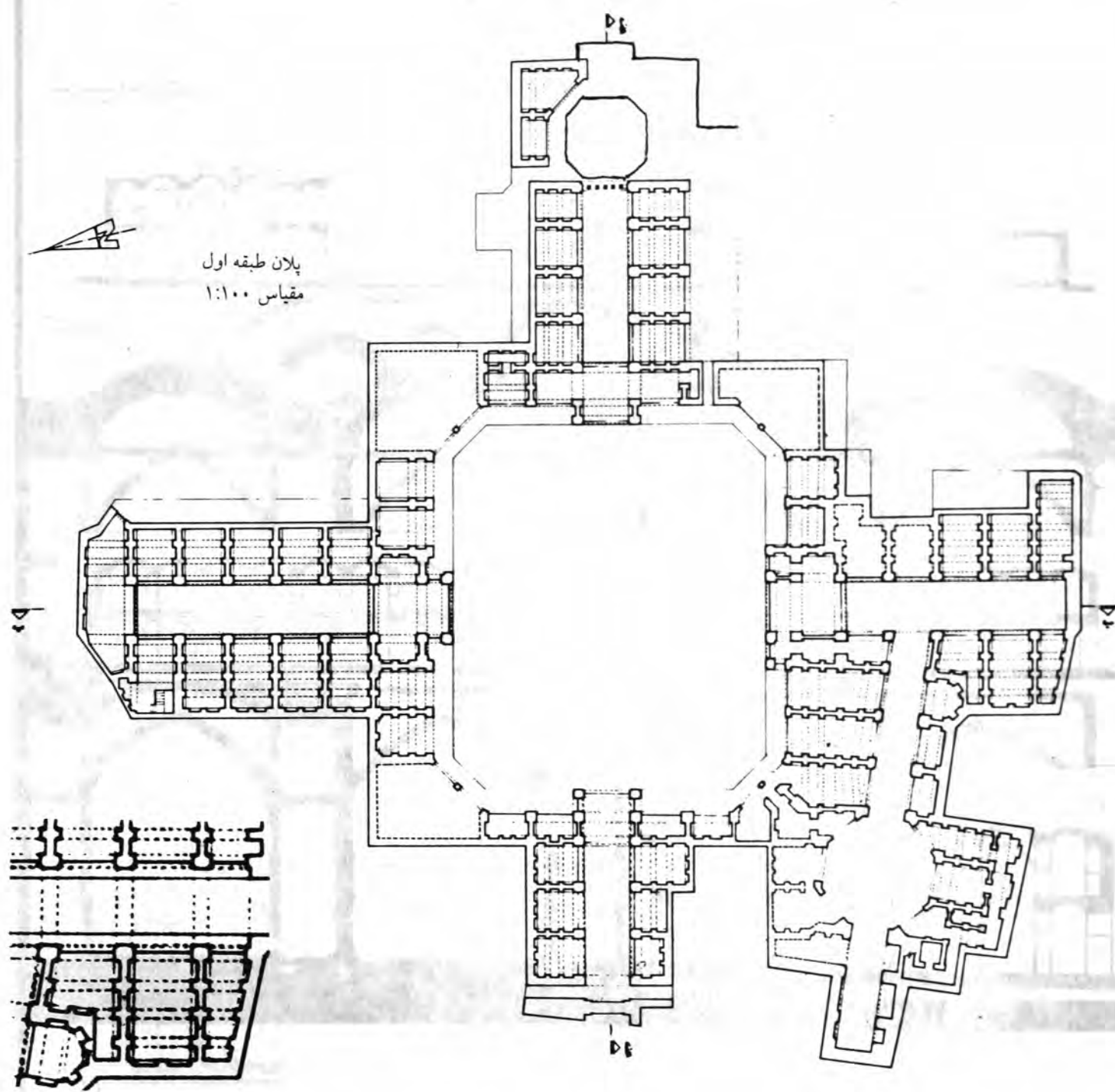
مستقلی از بازار است. تیمچه مجموعه در میانه دالانی واقع شده که بین راسته اصلی بازار و دالان جنوبی قرار گرفته است. این دالان و تیمچه هرچند از طریق چند حجره به حیاط اصلی مرتبط می‌شوند اما کاملاً می‌توانند با هم بنایی مستقل و با معماری تمام و کامل محسوب شوند. تیمچه و دالان دو طبقه ارتفاع دارند.

سقف تیمچه با رسمی‌بندی و نورگیرهای مشبکی که در میانه خطوط آن دارد مانند جواهری پر تالو خودنمایی کرده و هر مخاطبی را به سوی خود می‌خواند.

مجموعه حاج کریم در بازار اصفهان هرچند امروز شکل اولیه خود را کاملاً حفظ نکرده است اما از زیباترین نمونه‌های ابنیه وابسته به بازارها در دوران قاجاریه است که چنان که آمد، در آن شاهد همנוایی و تلفیق نظم قاطع و مؤکد درونی بنا با حرکت‌های پر پیچ و خم بازار هستیم ●

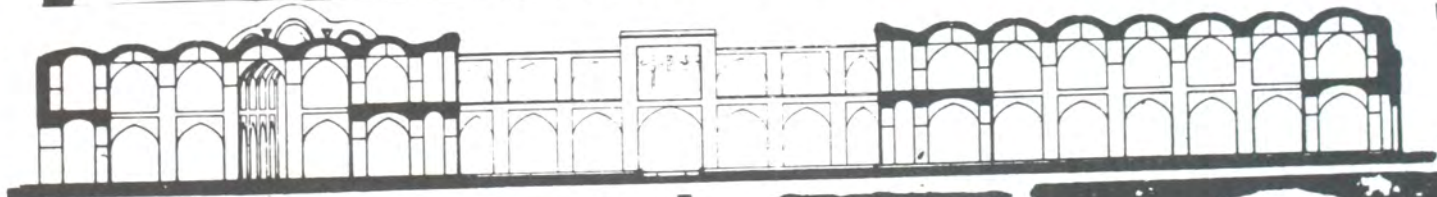
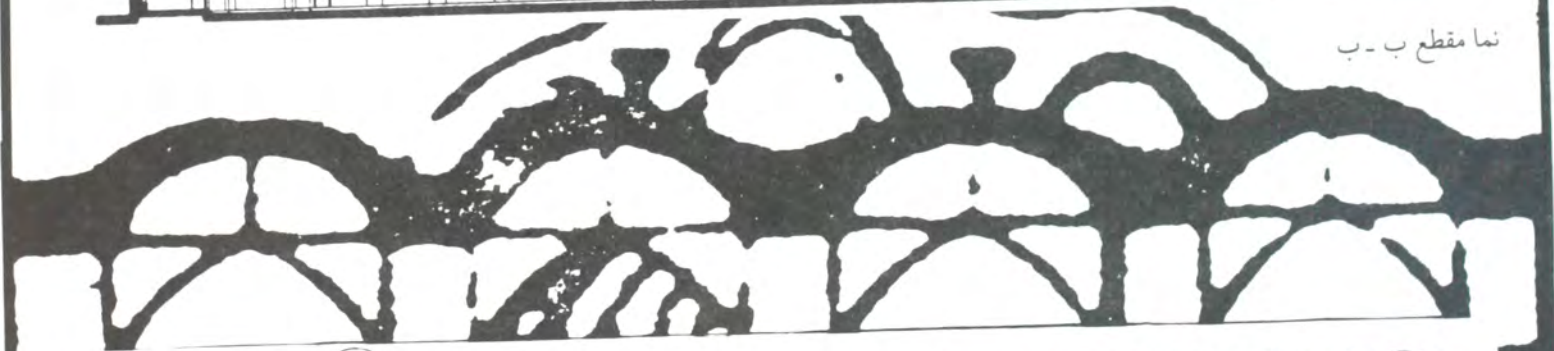

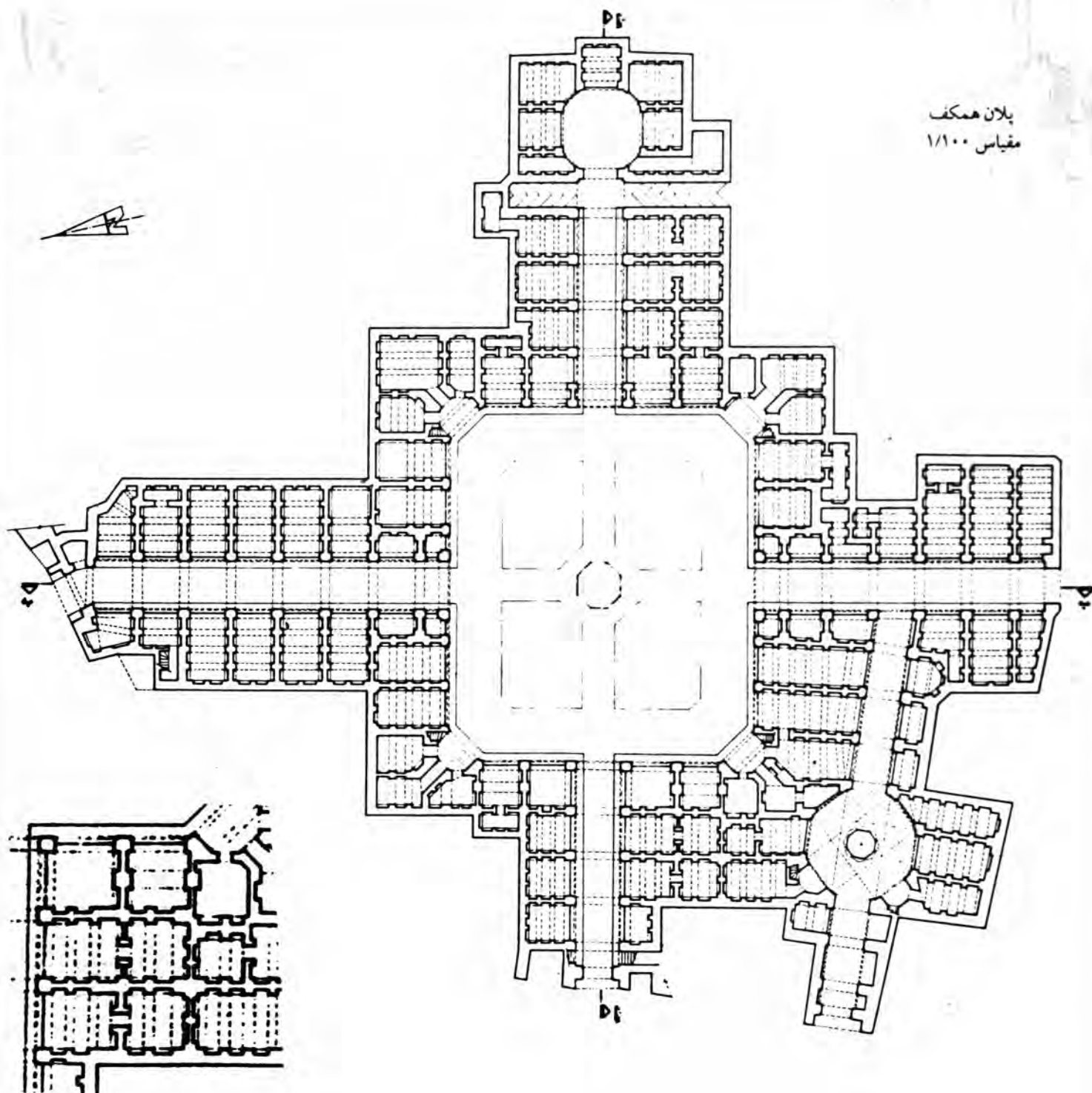
نما مقطع الف - الف

نما مقطع ب - ب

پلان همکف
مقیاس ۱/۱۰۰

اثر دانشجو

سخن بی پرده

مترجم: کاوه شفیعی
دانشجوی ترم هفتم
دانشکده معماری و شهرسازی
دانشگاه شهید بهشتی

تجربه عملی معماری برای من همیشه با امر تدریس تلازم و ضرورت داشته است. در حین رشد خودم در لاس وگاس^(۲) "Las Vegas"، معماران اندکی را در جامعه‌ام دیدم که می‌توانستند مانند الگوهای سرمشق، خدمت کنند. در ۱۹۸۵ دفتر خود را باز کردم و شش سال بعد، کارگاهی^(۳) را در رابطه با فرهنگ آفریقایی^(۴) در معماری و طراحی، تأسیس کردم. این کارگاه یک سازمان غیرانتفاعی بود که هدفش به جمع‌آوری و انتشار اطلاعات در مورد آن بخش از فرهنگ سیاه که به کار و حرفه ما مرتبط می‌گشت، معطوف بود. در این زمان اهمیت کار و تدریس در جامعه سیاهان برای من بیشتر احساس شد.

کار خصوصی من در چند سال اخیر متوجه ارایه خدمات به مشتریانی است که کارفرمایان آن عمدتاً آمریکایی - آفریقایی^(۵) و اکثراً طالب پروژه‌های مسکونی هستند. هم‌اکنون ما در حال تجدید سازمان برای گسترش حوزه کاری خود هستیم. ناگفته نماند که از نقطه نظر ما کارگاه و استعدادهای نهفته در آن به اندازه تجدید سازمان، از اهمیت برخوردار هستند.

بازگشت من به محله هارلم، به نوبه خود تجربه‌ای تلخ و شیرین است. در این محله منابع، امکانات و تاسیسات زیربنایی عمدتاً از دسترس ساکنان آن دور است. اختیار کردن این جامعه به عنوان خانه، تلخی پذیرش واقعیت یک محیط رو به زوال را به دنبال دارد، محیطی که در اثر تخریب عمدی^(۶)، "قطارهای" سرگردانی از مردان و زنان بیکار را در خیابان‌های شهر به همراه می‌آورد.

خدمات اساسی در هارلم - پلیس، آتش‌نشانی، پزشکی، ساختمان و تعمیرات - اکثراً به وسیله کسانی اداره می‌شود که در این جامعه سکونت نمی‌کنند. همچنین خرده‌فروشی‌ها، مالکیت‌های اراضی و معاملات املاک^(۷) هم به نحو گسترده‌ای در دست دیگران است.

نوشتار حاضر ترجمه‌ای از ستون (Dialogue) از مجله ARCHITECTURAL RECORD تحت عنوان «سخن بی پرده» است.

نویسنده مقاله، جک تراویس "Jack Travis" معمار سیاهپوستی است که شخصاً برای مشاهده و درک بهتر معضلات جامعه سیاهان آمریکا در محله سیاهپوست‌نشین و فقیر هارلم "Harlem" در نیویورک کار و زندگی می‌کند.

در این مقاله او به بررسی وضعیت دشوار این جامعه و به موازات آن به برشمردن اقدامات آموزشی، فرهنگی و حرفه‌ای خود برای ارتقاء سطح آگاهی‌ها و حل مسایل هم‌نژادان خویش می‌پردازد. نویسنده اساساً توجه خود را به پرورش نسل جوان معطوف داشته است.

رایزنی در هارلم^(۱): «سعی می‌کنم کل حقیقت تجربه‌ام را به آن‌ها تقدیم نمایم...» جک تراویس.
پنج سال قبل تصمیم گرفتم که در هارلم کار و زندگی کنم. آن تصمیم تا حدودی تجدید عهد من با خدمت به مردم نیازمند بود، تعهدی که اول بار مرا به سمت حرفه معماری راهنمایی کرد.

بچه‌های هارلم این رویداد را درک می‌کنند. آن‌ها می‌آموزند که هیچ گروه دیگری، شاید به استثنای آمریکایی‌های بومی (سرخپوستان)، به وسیله نیروهای خارجی این چنین کنترل نمی‌شوند. بنابراین بچه‌ها می‌توانند واقعیت غم‌انگیز استعدادهای نهفته‌اشان را تحت چنین شرایطی تصور کنند. خیلی‌ها در سنین پائین در برابر فشار خریدکننده اطرافشان از پا درمی‌آیند.

برنامه سوم ما سیاست درهای باز ماست که به موجب آن دانش آموزان با استعداد در معماری می توانند مردم را در محیط دفتر ملاقات کنند. تاکید ما بر چگونگی همزیستی بین خلاقیت و واقعیت اقتصادی است.

من هنوز احساس می کنم که در آغاز بازگشت به هارلم هشتم. اولین کار من تأسیس شرکت بود. کمک به جلب مساعدت های جامعه به منظور پرورش افکار جوانان قدم بعدی است. بزرگترین منابع ما، بچه ها، هنوز باقی مانده اند.

پانوشتها :

- ۱-Harlem
- ۲-Lasvegas
- ۳-Studio
- ۴-Africulturalism
- ۵-African - American
- ۶-Vandalism
- ۷-real-estate
- ۸-james Baldwin

ARCHITECTURAL
RECORD

1997 02

Dialogue

speak out Page 21

مشخصات نویسنده متن انگلیسی : جک تراویس (Jack Travis) شرکت JTA را که یک شرکت معماری، طراحی فضا و دکوراسیون داخلی است در سال ۱۹۸۵ تأسیس کرد.

او اخیراً برای اسکیدمور (Skidmore, & Merrill Owings) و شرکت فیلیپ گیلبرت کار کرده بود. کارفرمایان او که شامل اسپایکلی (Spike lee)، ولسلی اسنایپس (Wesley snipes) و NBC هستند.

وقتی حرفه خود را در کلاس ها معرفی می کنم، به آن ها (بچه ها) می گویم که به عنوان یک معمار سیاهپوست، هیچ روز کسل کننده ای در زندگی ام وجود ندارد، هر روز کار زیادی برای انجام دادن هست و کارهای زیادی هم هست که باید برای جامعه آفریقایی - آمریکایی انجام شود. سعی می کنم که کل حقیقت تجربه ام را به آن ها تقدیم نمایم، یعنی تمامی هیجان های متنوعی را که به عنوان یک معمار ساکن در هارلم احساس می کنم.

هدف ما بالابردن آگاهی محیطی جوانان است، و این که به آن ها نشان دهیم که چگونه توانایی تأثیرگذاری در تغییرات را دارند. سرانجام موضوع، کارگاه (فرهنگی) سه برنامه رایزنی را عرضه می کند. اولی، یک دوره شش هفته ای کارگاه تابستانی دانش آموزان است که بر روی فارغ التحصیلان و شاغلان به تحصیل در دبیرستان ها باز است که تمرکز روی مسایل طراحی درگیر با جامعه سیاهان را هدف قرار داده است. بعضی از پروژه هایی که تاکنون امتحان کرده ایم شامل یک فروشگاه، یک محل عبادت، یک مرکز آموزشی فرهنگی در فضای باز، یک اتاق مطالعه (کتابخانه کوچک) جیمز بالدوین^(۸) و یک دهکده آفریقایی در هارلم اختصاص داده شده است.

در برنامه دوم، معمارانی که در کارگاه مشغول هستند (کارگاه فرهنگی) دیدارهایی را به صورت دوبار در ماه از کلاس ها به عمل می آورند، در این جا اهمیت خلاقیت و تخیل را معرفی می کنیم. دانش آموزان برای کاوش در اطلاعات فرهنگی و معماری به مبارزه طلبیده می شوند به نحوی که می توانند اتاق خواب خودشان را طراحی کنند، برای والدینشان خانه دوران بازنشستگی بسازند و یا یک بنای یادبود در رابطه با موضوع الهام در همایگی خود را به تصویر در آورند.

آنچه مرا خوش بین نگه می دارد زیبایی روح و پایداری منش بسیاری از رهبران و سازندگانی است که برای حیات بخشیدن به این جامعه تلاش می کنند. به همین دلیل است که تا حدی کودکانی پیدا می شوند که دارای یک احساس عزم هستند.

معرفی کتاب

قواعد و معیارهای طراحی فضای شهری

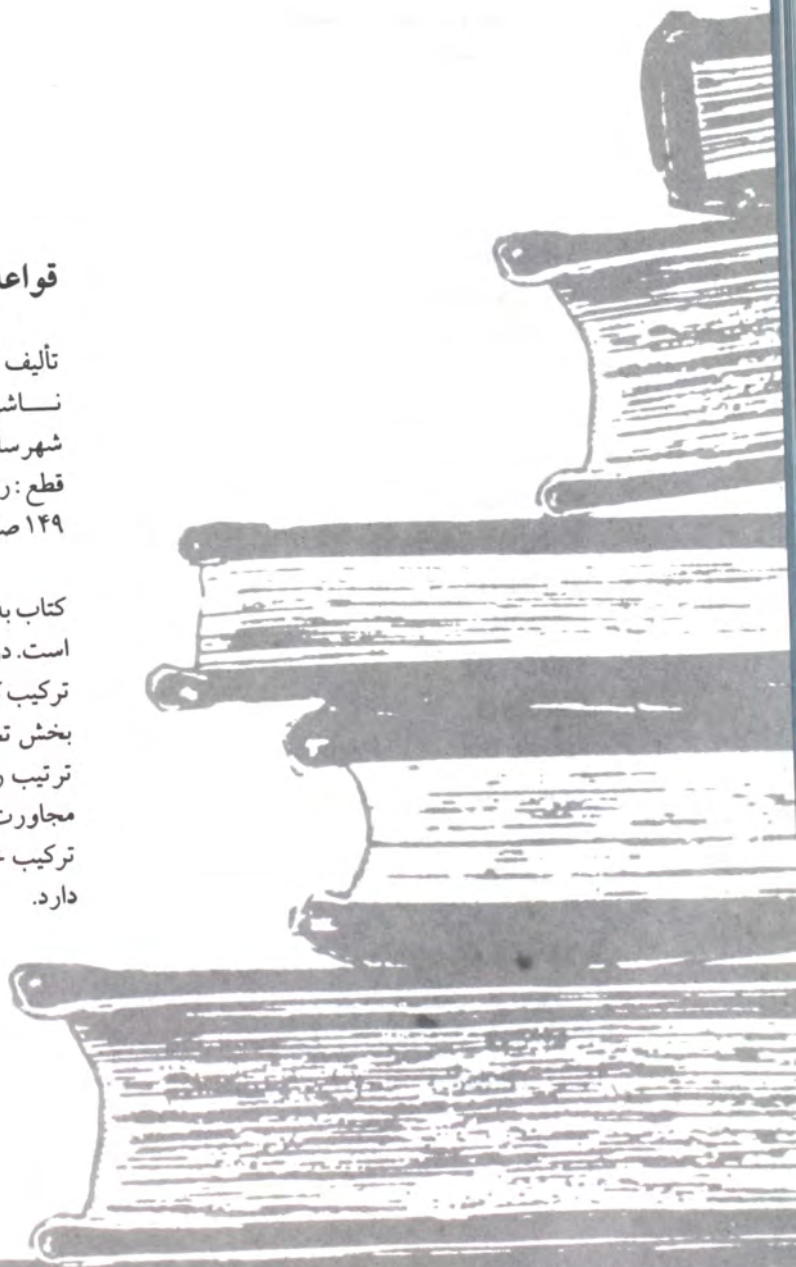
تألیف: مهندس محمود توسلی
ناشر: انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات
شهرسازی و معماری ایران
قطع: رحلی، بی تا
۱۴۹ صفحه، ۹۵۰ تومان

تحلیل فضاهای شهری

تألیف: دکتر سیدحسین بحرینی
ناشر: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران
قطع: وزیری، چاپ اول ۱۳۷۵
۲۵۶ صفحه، ۵۸۰۰ ریال

در این کتاب فضاهای شهری در رابطه با رفتارهای استفاده کنندگان از آن فضاها با این هدف که طراحی فضاها می تواند منطق و مبنای قابل دفاع و مستدلی پیدا کند، مورد بررسی قرار گرفته است. در عین حال کتاب موصوف به معرفی روشی می پردازد که می تواند تنگناهای موجود در فرآیند طراحی شهری را در چارچوب خصوصیات رفتاری - فرهنگی جوامع مرتفع نموده، ایجاد فضاهای معنی دار شهری را میسر سازد.

کتاب به دو بخش اصلی شناخت و تحلیل تقسیم شده است. در بخش شناخت هشت نمونه فضای شهری و ترکیب کالبدی آن مورد بررسی قرار گرفته است. بخش تحلیل به بحث درباره ترکیب، نظم، وحدت، ترتیب روزه ها، استحکام بصری، تعادل، ارتباط، مجاورت، تناسب، هماهنگی، تقارن، تباین، ریتم و ترکیب خطوط نما در توده ساختمانی، اختصاص دارد.

معرفی کتاب

فضای شهری

تألیف: راب کریر

ترجمه: دکتر خسرو هاشمی نژاد

ناشر: مؤسسه انتشارات جهاد دانشگاهی (ماجد)

قطع: خشتی، چاپ اول ۱۳۷۵

۱۷۶ صفحه، ۷۰۰۰ ریال

راهنمای طراحی معماری ساختمان‌های بلند مسکونی

پژوهشگر: مهندس ژاله طالبی

مشاور: مهندس ایرج کلانتری

ناشر: مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن

قطع: وزیری، چاپ اول پاییز ۱۳۷۵

۲۲۲ صفحه، ۳۵۰۰ ریال

شهرسازی تخیلات و واقعیات

تألیف: فرانسواز شوای

مترجم: دکتر سیدمحسن حبیبی

ناشر: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران

قطع: وزیری، چاپ اول ۱۳۷۵

۴۶۲ صفحه، ۱۰۵۰۰ ریال

کتاب حاضر طی نه بخش جداگانه به شرح زیر، نظریات فلسفی که مبنای طراحی شهری بوده‌اند را ارائه می‌نماید: پیش شهرسازی ترقی‌گرا، پیش شهرسازی فرهنگ‌گرا، پیش شهرسازی بی‌الگو، شهرسازی ترقی‌گرا، شهرسازی فرهنگ‌گرا، شهرسازی طبیعت‌گرا، سرزمین فن، شهر انسان و در سرانجام فلسفه شهر.

این کتاب راهنمای طراحی معماری ساختمان‌های بلند مسکونی با هدف افزایش سطح کیفی طرح‌های معماری ساختمان‌های بلند مرتبه است که نحوه طراحی محوطه، تنظیم شرایط محیطی، ساختار کالبدی، سازه، طراحی ساختمان‌های بلند را از وجه ایمنی در برابر آتش‌سوزی مورد بررسی قرار می‌دهد و در نهایت مسأله امنیت را از دیدگاه طراحی به تحقیق می‌کشانند. در انتهای کتاب، گزارشی از نقد و بررسی دو نمونه از این نوع ساختمان‌ها در شهر تهران ارائه شده است.

کریر در این کتاب معماران را دوباره به نظامی در معماری دعوت می‌کند و برنامه‌ریزی معماری، مهندسی شهری، پیشنهادات منشور آتن، شهرسازی بدون برنامه و خودرو و شهرهای تخیلی را مورد نقد قرار می‌دهد. هدف اصلی او اشاعه معماری "اصول‌گرا" و "پست مدرن" است که حصول به این هدف را در محکومیت مدرنیسم و اصلاح آن می‌بیند. او در این کتاب بر روش‌های معماری گذاشته ارج می‌نهد و به آن اعتقاد زیادی دارد و طرفدار اصلاحات اساسی است ولی در عین حال بسیار محافظه‌کارانه عمل می‌نماید. در مجموع، تفکرات کریر برگشت به "بوزار" را که زمانی زیر سؤال رفته بود مورد تأیید قرار می‌دهد و ثابت می‌کند که اصول معماری کلاسیک که مبنای تعلیم و تربیت در "بوزار" بود، دارای ارزشی همیشگی و جاودانی است.

از شار تا شهر تحلیلی تاریخی از مفهوم شهر و سیمای کالبدی آن تفکر و تأثر

نوشته: دکتر سید محسن حبیبی
ناشر: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران
قطع: وزیری، چاپ اول ۱۳۷۵
۲۲۷ صفحه، ۵۴۰۰ ریال

این کتاب فرایند شهرنشینی، شهرگرایی و شهرسازی در ایران را در سه دوره کلی به شرح زیر مورد بحث قرار می دهد:

- ۱- سیر تحول شهرگرایی، شهرنشینی و شهرسازی قبل از اسلام، تولد و شکل گیری "شار".
 - ۱-۱- ساخت و بافت شار از قرن نهم قبل از میلاد تا قرن چهارم قبل از میلاد.
 - ۲-۱- ساخت و بافت شار و شهر در قرن سوم قبل از میلاد.

- ۳-۱- ساخت و سازمان شار از اواخر قرن سوم قبل از میلاد تا قرن هفتم میلادی.

- ۲- دگرگونی مفاهیم، سیر تحول شهرنشینی، شهرگرایی و شهرسازی بعد از اسلام، ابداع مجدد مفهوم در دوران اسلامی.

- ۱-۲- ساخت و سازمان شهر از قرن یکم هجری قمری تا قرن چهارم هجری قمری.

- ۲-۲- ساخت و بافت شار یا شهر از قرن چهارم هجری قمری تا قرن هفتم هجری قمری.

- ۳-۲- ساخت و سازمان شار از قرن هفتم تا قرن یازدهم هجری قمری.

- ۴-۲- ساخت و بافت شهر از قرن یازدهم هجری قمری تا شروع قرن سیزدهم.

- ۳- سیر تحول شهرگرایی، شهرنشینی و شهرسازی در دوران معاصر، ابداع و باز ابداع مفهوم شار، تولد مفهوم شهر و قلب ماهیت مفهوم شار.

- ۱-۳- دگرگونی در نحوه نگرش به مفهوم شار، پیدایش مفهوم "شهر".

- ۲-۳- شهرگرایی، شهرنشینی و شهرسازی در مفهوم جدید آن از ۱۳۰۰ تا ۱۳۲۰ هجری شمسی.

- ۳-۳- شهرگرایی و شهرسازی از سال ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷ هجری شمسی.

تجزیه و تحلیل و نقد شاهکارهای معماری

نویسندگان: راجراج کلارک، مایکل پاوز
مترجمین: مهندس سعید آقایی، مهندس سید محمود مدنی
ناشر: محیا

قطع: رحلی، چاپ پاییز ۱۳۷۵
۲۴۱ صفحه، ۱۲۵۰ ریال

فصل اول این کتاب شامل تجزیه و تحلیل شصت و چهار ساختمان است که در آن ترسیمات قراردادی و نمودارها به صورتی کاملاً گرافیکی ارائه شده اند. ساختمان های انتخابی، دامنه وسیعی از زمان ها، عملکردها و شیوه ها را پوشش می دهد که در آن معماران این آثار نیز نگرش های گوناگونی نسبت به معماری ابراز نموده اند.

فصل دوم کتاب حاضر، الگوهای اولیه ای را که می تواند در معماری وجود داشته باشد تعریف و ترسیم می کند. در این بخش یکصد و چهل و شش ایده شکل دهنده، شامل پلان و مقطع، جزء و کل، تکراری و مجرد، الحاقی و تعادل، تقارن، هندسه، الگوهای سازماندهی، گسترش و تقلیل، طبقه بندی و ارائه شده است. هر ایده به مدد تصاویر، و به وضوح تبیین شده و به نمایش در آمده است.

معرفی کتاب

صفحه ۱۱۴

گونه‌شناسی معماری مساجد در جمهوری آذربایجان

مؤلف: ش. س. فتح‌الله‌یف

مترجمان: لیلا ربین‌شه، حسین سلطان‌زاده، بهرام
قدیری

قطع: خشتی، چاپ اول ۱۳۷۵

۱۰۴ صفحه، ۵۹۵۰ ریال

در این کتاب به شکل تحلیلی، مساجد جمهوری آذربایجان مورد بررسی قرار گرفته است و به گونه‌های مختلف آن‌ها اشاره شده و روند طراحی مساجد در دوره معاصر نیز مورد توجه قرار گرفته است. این کتاب متشکل از سه بخش است. بخش نخست ترجمه مصاحبه‌ای درباره نحوه و روند شکل‌گیری بافت تاریخی شهر باکو است. بخش دوم، به ترجمه یک فصل از کتاب پروفیسور فتح‌الله‌یف به نام شهرسازی و معماری آذربایجان در قرن‌های نوزدهم و بیستم میلادی اختصاص دارد که از زبان انگلیسی به فارسی ترجمه شده و بخش سوم ترجمه مقاله‌ای تحت عنوان مساجد آبخوران از همین مؤلف است که از زبان روسی به فارسی برگردانده شده است.

معماری کلاسیک راهنمای جامع سبک کلاسیک

تألیف: رابرت آدام

مترجمان: حسین سلطان‌زاده، هومن ارجمندفرد،
ناصر بنیادی، رعنا جوادی، بهرام قدیری، گیسو قائم
و ...

ناشر: دفتر پژوهش‌های فرهنگی

قطع: رحلی، چاپ اول ۱۳۷۵

۳۱۴ صفحه، ۱۵۶۰۰ ریال

معماری ایران در دوره قاجار از معماری کلاسیک اروپا تأثیر پذیرفت و بناهای بسیاری به تقلید و تبعیت از آن در ایران ساخته شد. مجموعه حاضر که ترجمه کتابی درباره معماری کلاسیک است منبعی مناسب برای آگاهی از روند شکل‌گیری، تحولات و خصوصیات معماری کلاسیک و همچنین منبعی برای شناخت تأثیر معماری کلاسیک بر معماری ایران به شمار می‌آید، ضمن آن که چهارچوب آرایه مطالب آن به عنوان نوعی الگو برای معرفی اجمالی سبک‌های معماری می‌تواند سودمند واقع شود ●

جهت اشتراک سالیانه صفه مبلغ ۵۰۰۰ ریال به حساب شماره ۹۰۰۲۸ بانک ملی شعبه دانشگاه شهید بهشتی - اوین واریز و اصل رسید بانکی مربوطه را به همراه برگه تکمیل شده زیر به صندوق پستی ۱۹۸۳۵/۳۴۶ ارسال نمایید.

در صورت تمایل به دریافت تک شماره‌های صفه برای هر شماره مبلغ ۲۵۰۰ ریال به حساب فوق واریز و رسید بانکی مربوطه را به همراه درخواست خود به دفتر نشریه ارسال فرمایید.

خواننده گرامی

به علت تماس ها و مراجعات مکرر علاقمندان در ارتباط با تهیه شماره های نایاب شده نشریه صفه، هیئت تحریریه نشریه تصمیم به تجدید چاپ شماره های ۱، ۲، ۳، ۴، ۱۱ و ۱۲، ۱۳ و ۱۴، ۱۵ و ۱۶، گرفته است. علاقمندان می توانند با مشخص کردن شماره های مورد نظر خود فرم زیر را تکمیل و به آدرس نشریه ارسال نمایند. تجدید چاپ شماره های مذکور منوط به تعداد متقاضیان است و در صورتی که تعداد علاقمندان بیش از پانصد نفر باشد تجدید چاپ شماره های مذکور برای دفتر نشریه امکان پذیر است.

نشریه علمی پژوهشی معماری و شهرسازی صفه

برگ درخواست اشتراک

نام خانوادگی: _____
شماره های مورد درخواست: _____
میزان تحصیلات: _____
شماره و تاریخ رسید بانکی و نام بانک و شعبه مربوطه: _____
نام: _____
نشانی کامل: _____
تلفن تماس: _____
تاریخ: _____
امضاء: _____

نشریه علمی پژوهشی معماری و شهرسازی صفه

برگ درخواست تهیه شماره های نایاب شده نشریه صفه

نام خانوادگی: _____
شماره های مورد درخواست: _____
نام: _____
نشانی کامل: _____
تلفن تماس: _____
نمبر: _____
تاریخ: _____
امضاء: _____

از ابتدای سال ۱۳۷۵ تعداد زیادی از دانشجویان دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهیدبهشتی

موفق به اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته مهندسی معماری شدند. نشریه صفا وظیفه خود می‌داند تا جهت اطلاع آن دسته از علاقمندانی که نیاز به اطلاعات در زمینه‌های مختلف تخصصی معماری

دارند، فهرست عناوین این رساله‌ها را به چاپ رساند.

فهرست عناوین رساله‌ها:

نام دانشجو	عنوان رساله	استاد راهنما
مهدی انوری	مرکز تحقیقات و منابع طبیعی و امور دام استان مازندران	مهندس مهدی شیبانی
سیامک ارزانی بیرگانی	مجموعه تفریحی توریستی اهواز	مهندس مهدی شیبانی
کامبیز آذرخوش	مطالعات و برنامه‌ریزی ساختمان شهرداری ساری	دکتر محمود رازجویان، مهندس مشایخ‌فریدنی
پیتا اردبیلی و فریبا محمودیان	ارائه اصول طراحی مدرسه راهنمایی براساس بررسی روانشناختی رفتار در سن بلوغ	دکتر محمود رازجویان، دکتر اکبر زرگر
علی‌افخمی ابراهیمی	مطالعات و برنامه‌ریزی فیزیکی سفارتخانه، کنسولگری و مهمانسرای جمهوری اسلامی ایران	دکتر شهرام پوردهییمی، مهندس فرهاد احمدی مهندس محمدجعفر خاتمی
کیوان کدیری	مرکز آموزش سازمان صنایع دستی	دکتر کامران سمیعی
محمدرضا نیکبخت	طرح مرکز ناحیه میکائیل آباد مراغه	دکتر محمود رازجویان
کتایون تقی‌زاده آذری	ایستگاه راه‌آهن بافق	مهندس مهدی شیبانی
سهیل توکلی فارسانی	طیس شهری که باید	دکتر کامران سمیعی، دکتر جهان‌شاه پاک‌زاد مهندس مشایخ‌فریدنی
عبدالرحمن ماهوش محمدی	بهسازی و بازسازی بازار قزوین	دکتر علی غفاری
مهتاب ملکی	دانشکده هنرهای تجسمی	مهندس محمدرضا جودت
علی معیری طرقی	مجموعه فرهنگی آموزشی جوانان	دکتر پرویز وزیری، مهندس مهدی شیبانی
وحید محمدی	مرکز بیوتکنولوژی (مرکز تحقیق و توسعه)	مهندس مهدی شیبانی، دکتر کامران سمیعی
اردشیر مشوش فرید	هتل پنج ستاره کرمان	مهندس مهدی شیبانی
محمد مقدسی	مطالعات و برنامه‌ریزی میدان و مرکز میوه و تره‌بار قم	مهندس محمدجعفر خاتمی
محمد دانایی‌پور	مرکز جامع روانپزشکی پردیس تهران	دکتر پرویز وزیری، مهندس مهدی شیبانی

فهرست عناوین رساله‌ها:

نام دانشجو	عنوان رساله	استاد راهنما
مینا قویدل	مسکن ارزان	مهندس محمدجعفر خاتمی
عبدالکریم قاندي	سازماندهی لبه ساحلی بندرعباس (با تکیه بر طرح مجتمع تفریحی، تجاری، اداری)	دکتر پرویز وزیری، مهندس محمدجعفر خاتمی
سوسن قربانی	مجموعه اقامتی، رفاهی کوه سنگی مشهد	دکتر هادی ندیمی، مهندس محمدجعفر خاتمی
میترا رئیسی	بررسی خانه‌های زرتشتیان یزد	دکتر محمود رازجویان
سینا رضائزاد	طرح جامع مسجد جمکران قم	مهندس مهدی شیبانی، مهندس کامبیز حاجی قاسمی
حسین جهانگیر	مجموعه نگاره تاریخ ایران	دکتر پرویز وزیری، دکتر کامران سمیعی
کیامرز جوانمردی	موزه تاریخ طبیعی ایران	دکتر پرویز وزیری، مهندس مهدی شیبانی
سلطان حسین حصاری	سازماندهی معماری افغانستان	دکتر هادی ندیمی
شهریار زندی نظامی نویسندگان	دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه اصفهان	دکتر کامران سمیعی، دکتر علی غفاری
نیلووفر ظلی	مرکز صنایع دستی محمدیه نائین	دکتر هادی ندیمی
حسن سفاری	مجموعه اداری، فرهنگی اوقاف و مرکز قرآن کریم	مهندس مهدی شیبانی، دکتر اکبر زرگر
محمد علی آبادی	موزه نگاره‌های اسلامی	دکتر هادی ندیمی
جلیل عزیزی قاسم آبادی	مجموعه آموزش نابینایان	مهندس مهدی شیبانی، دکتر پرویز وزیری
فرزاد عظیمی	مرکز آرشیو اسناد ملی ایران	مهندس محمدرضا جودت
نوشین گلبنان	خانه معمار (مرکز معماری)	مهندس محمدرضا جودت، مهندس محمدجعفر خاتمی
شیده بشارتی	برج مسکونی در تهران	دکتر محمود رازجویان
فرنوش شیرازی	هتل پنج ستاره تبریز	دکتر کامران سمیعی
نادر هاشمی حسینی	مجتمع آموزشی، تفریحی، اقامتی نوشهر	مهندس مهدی شیبانی

it's own, connecting it to the main Bazaar. This Teamcheh is situated in the center of the passageway between the main Bazaar and the southern passageway.

A couple of Hojrehs connect this Teamcheh and passageway to the main yard but because of it's architectural characteristics this combination can be considered a completely separate building. The Teamcheh and passageway are both two storeys high.

The ceiling of this Teamcheh, beautifully ornamented with carefully designed "Rasmi - Bandi" and skylights in - between, outshines the rest of the complex like a dazzling jewel.

The Haj - Kareem complex in the Isfahan Bazaar, although vastly altered over the years, is still one of the most beautiful Bazaar - related buildings of the Qajar period. As mentioned before, in this building one can observe the perfect harmony between the strict and severe internal order and geometry of the complex with the winding movement and mobility of the Bazaar ●

Two perpendicular axis provide a strong structure for the whole complex and bring it under the influence of a complete and orderly geometry. The central yard of the Sarra which is the most important element in the complex and also the only point which offers us a complete view of the building is situated on the intersection of these two axis and is shaped by them. The other parts of the complex on the four sides of the yard also sit along the two axis. The Teamcheh is the only exception in this order.

The main yard which is situated like a jewel in the center of the plan is shaped like a square with it's corners cut off. The facades surrounding it are two storeys high. On the second level the facades sit back and therefore the yard seems much larger. In the center of each of the surrounding walls and on the main axis of the complex the facade sits forward a bit becoming parallel with that of the first level. With the help of this trick the architect has created four outstanding elements in the center of each facade and in this way emphasizes on the presence of the two perpendicular axis of the complex. Also in the yard itself the two axis make their presence felt in the shape of a small pool in the center and four flower beds on it's four sides.

The yard has four entrances, placed under the large mass in the center of each facade. These entrances are connected to four smaller passageways that sit along the two main axis. Of these four passageways three are connected to the main bazaar and one leads into a small yard that may have originally been a teamcheh and was probably roofed. The four small passageways are built in two storeys except for their intersection with the complex and the main yard where they are only one storey high. With this change of height these four passageway acquire well defined starting and ending points and also an individual volume like that of a long Teamcheh.

The "Hojreh"s which are the main elements of the building are situated in two storeys on both sides of the passageways and around the central yard. The Hojrehs are all of similar width but different depth. The depth and sometimes the internal shape of the different Hojrehs depend upon their situation in the complex and it's surroundings.

The most beautiful part of this complex, the small "Teamcheh", sits in the south - western corner of the building. Although it is an important element in the complex, it doesn't follow it's overall order and has a separate entrance of

The related buildings of a bazaar, who are of commercial use, are divided into two groups : The first group consists of buildings shaped and designed around a central yard. They are usually referred to as "Sarrah" or "Carevan - sara". In the second group instead of having a central yard the buildings are designed around a vast roofed and meticulously decorated area. Such buildings are called "Team" or "Teamcheh". Both the central roofed area in a "Teamcheh" and the open yard of a "Sarrah" are surrounded by small shops or "Hojreh"s and are usually connected to the main passage of the Bazaar by one or more entrances. Some of the related buildings of a Bazaar are a combination of "Sarrah"s and "Teamcheh"s and may be shaped around a selection of different yards and roofed areas.

The Architectural characteristics of the building :

The "Haj - Kareem" complex is one of the largest buildings connected to the Isfahan Bazaar. The Sarrah is situated approximately in the middle of this long Bazaar at a point where it turns in a wide angle. This angle has been beautifully combined with the architecture of the complex. In other words the design of the building though orderly and regulated is in complete harmony with the changes and movements of the bazaar.

If it was possible to take this building out of it's surrounding and study it separately, as we do with plans and drawings, we would be able to see that there is a great difference between the shape and design of the internal spaces and the external walls of the complex. The internal spaces are of a complete, orderly and geometric design whereas there is no trace of order or geometry in the shape of the external walls. The main cause of this difference is that in our architecture, the architect, relying on the internal design as his main principal, spends all his time and energy designing the internal facades around the central yard rather than the external walls and elevations. Sometimes it even happens that these external elevations are omitted completely by placing them right next to those of adjacent buildings.

The geometry of the inside of the building is complete. It is not only the central yard, Teamcheh or Hojreh's that have been perfectly designed, their combination and composition is also carefully based upon precise geometry.

by the Japanese Science and Technology Association, the use of wind as a source of energy was seriously considered in different parts of Japan.

Wind is usually stronger in areas with a higher latitude and also in winter compared to summer. By gaining the ability to change this energy directly into heat it would be possible to use wind as a source of energy in different heating systems. But to achieve this goal, we must first create reliable systems for storing energy and also to increase the efficiency. The present article is a study of a variety of projects carried out in different parts of the world, all concerning the conversion of wind energy into heat.●

An Architectural Heritage : The Haj - Kareem Complex

Kambiz Hadj- Ghasemi,
M.Arch.

In every issue of Soffeh a valuable historical building is introduced under this title. All documents, photographs or drawings presented in these articles are the result of works carried out by the students of the School of Architecture and Urban Planning of Shahid Beheshti University with the aim of recording and preserving the historical buildings of this country. The selected building of this issue is the Haj - Kareem Complex in the Isfahan Bazaar, a relic of the Qajar period.

The documentation of this building was carried out by Mr. Mohsen Zarabi, Mr. Amir Feizi, Mr. Hossein Kamarei, Mr. Ebraheem Mahmoudi and Mr. Mehrdad Mostofi in the academic year 1365.(1986.A.D.)

Introduction :

The architecture of a traditional Iranian Bazaar is made up of two parts, the first is the main part or passage which is the backbone of the Bazaar. The second is a selection of different related buildings attached to the main path like leaves on a branch, giving the Bazaar it's identity and individuality.

The main passages of different Bazaars are quite similar but the second group of buildings are usually of an interesting variety. It is due to this variety that while passing through a Bazaar, one experiences such a wide range of different spaces and also that each bazaar seems to have a richness and character of it's own.

The "Islamic" School

of thought

in the development of Islamic architecture

and well designed buildings

made by man - made environment

and the local historical

environment, forming new town

with the past i.e. the local historical

Incompatible Phenomenon- The Conventional Structures and Mass Production of buildings

Mohammad Jafar Khatami, M. Arch.

Energy Obtained from Wind

Dr. Abdolrazzagh Kabinejadian

specialization" and also "Methods of studying". It is for the first time in the history of architecture that the values of the common man are considered important in the process of architectural creation and that a scientific method becomes of great use in finding the right answers to the presented problems.

The writer believes that taking part in such movements can bring the architect closer to a deeper understanding of Architecture, which is just what the developing world needs. Therefore he has prepared the present article as a brief introduction to the above mentioned science for those interested in expanding the theoretical and eventually the practical aspects of Architecture ●

If it is accepted that industrializing buildings is an answer to our housing problems or at least a step towards simplifying them, the main links in the chain of industrialization must be identified and supported in order to obtain the full and correct use of this technique.

Of the two main sections of this chain, producing the parts and assembling them, the first is older and more clearly defined and therefore more familiar to the producers and those in charge. It is the second section, assembling the parts of an industrialized building, that seems unclear, the related difficulties and responsibilities remaining undefined for those who work in this section. This causes major problems while trying to run this line of industry properly.

In this article we try to provide more practical and appropriate ways of industrializing buildings by introducing the real executive members of the housing industry and their capabilities ●

In the Autumn of 1973, after the first petroleum shock, research was carried out with an increasing speed in order to find a replacement for energy acquired from oil and its products. For this reason in Japan, many experiments were performed on wind and energy obtained from it. Especially in the years 1978 and 1979 after the success of the TOPIA Project, carried out

spiritual, cultural and psychological needs of their inhabitants.

Different elements influencing the shape of such dwellings and their components on one hand, and their physical structure and qualities on the other, have systematically created complete and well designed habitations. Here man and his environment, (natural and man - made) are combined so well that it seems that each one was made solely for the other.

The main problems of ancient cities consist of insufficient knowledge, abandoning of such cities by the authorities and the inhabitants who generally choose to move to a more modern environment, forming new town and cities while totally ignoring all ties with the past i.e. the local historical and cultural background.

Construction and development of historical areas have been carried out while ignoring the cultural value of such environments, usually leading to their total destruction. Whereas the ancient heart and center of a city can be studied as an important factor in it's identity and historical continuity.

In order to be able to revive such habitations one must firstly try to rebuild all bonds with historical values, recognizing their characteristics and also their components.

Having this purpose in mind, the author has prepared the following article : "an Introduction to Zavareh, an Ancient City on the Edge of the Desert", as a summery of the Architectural and Urban characteristics and elements of cities and towns of this kind●

A Glance at the Alliance Between Architecture and Behavioral Science in the Past Fifty Years

Dr. Mahmoud Razjouyan

After the sencond world war the first steps were taken towards the creation of an alliance between Architecture and Behavioral Science, leading to the birth of a new intermediate science, Environmental Psychology. This was due to many different factors such as the need for rapid, mass production of housing for the low-income European society or the architect's and also behavioral scientist's lack of knowledge in regards to the social circumstances.

The advantages of this alliance, in the field of architecture, can be studied from different points of view, such as "A fundamental review at the values of

The "Isfahan" School of Thought. The Development of the Meaning of "Government"

Dr. Mohsen Habibi

The formation of the "Safavie" monarchy, tenth century H.G. (seventeenth century B.C.) brought the Shiites to the highest point in their intellectual life. It is at this time that the "Assna-ashari" Shiites (those following the twelve Imams) obtain a political and cultural identity of their own which becomes the basis of all the different aspects of their everyday life. In this era theology of the Shiite which had always been considered the protector of religious beliefs had to face numerous social and practical problems and therefore lost its original strength and authority. But on the other hand because of the new state of affairs great progress was made in the field of jurisprudence and the ground was made suitable for the blossoming of philosophy of illumination, philosophy and practical knowledge.

During the "Safavie" period this knowledge and philosophy spread to other countries like Iraq, Syria and India and was named the Isfahan school of thought. The capital and center point of this movement was not only the city of Isfahan but also other cities such as Shiraz, Tabriz and Ghazvin.

While choosing Isfahan as their capital, the "Safavie" kings found the opportunity to base the design of this city on their philosophical and theological ideas and therefore their capital became a symbol of their chosen school of thought. The careful and detailed planning, design and building of the city which took over twenty-five years to complete, is a clear confirmation of this fact. The strength and clarity of this spatial expression and symbolism is without doubt one of the main motives for the development of a strong school of thought in the field of urban design which is also called the Isfahan school of urban design.

The founder of this school is "Sheikh Baha-e-din Amoli" better known as "Sheikh Bahaie". He is also the founder of the Isfahan school of philosophy and theology ●

Zavareh a City on The Edge of The Desert

Dr. Ali Ghaffari

In the history of Persian Architecture and Urbanism, ancient cities, while evolving scientifically and theoretically over a long period of time, have become useful guides for the young architects and urbanists of today. During the course of time such dwellings have been able to answer the material,

The "Islamic" School of Thought: The Development of the Meaning of "Government"

Dr. Mohsen Habibi

SOFFEH

Architectural Science & Research

The Journal of :

The School of Architecture & Urban
Planning Shahid Beheshti University

P.O.Box 19835-346, Tehran, IRAN

Tel : 021-2141673

Telefax : 021-2400440

No. 23 Fall 1996, Winter 1997

Director : Dr. Akbar Zargar

Editor-in-Chief : Dr Mahmood Razjouyan

Executive Director : Gisoo Ghaem, M.Arch

Executive Editor : Bahram Ghadiri, M.A

English Section : Ilona Haghshenas

Graphic : Fariba Ahmadi, Shiva Arasteh,

Farnaz Faraji, Mehran Naghizadeh,

Hoseyn Hashem zehi gazari